

BLAUWE RUIS - LAW5.3

2023 - 2026 (EEN VERHAAL OVER HET DERDE DEEL VAN HET NEDERLANDS KUSTPAD)

INHOUD

Even vooraf en disclaimer	2
Friesland	2
Stavoren (Staveren) – Workum (Warkum) - Makkum.....	2
Kop Afsluitdijk – Wijnaldum, 8 augustus '24	3
Mooie Paal – Wijnaldum, 9 augustus '24	7
Mooie Paal – Ferwert, 16 oktober '24	12
Ferwert – Ternaard - Moddergat, 9 april '25	16
Groningen.....	21
Moddergat – Lauwersoog – Zoutkamp, 10 april '25.....	21
Unrum – Niekerk – Baflo, 6 mei '25	24
Baflo – Doodstil – Uithuizen 6 augustus '25	26
Uithuizen – Appingedam, 13 augustus '25	28
Appingedam-Termunterzijl, 9 juli '26	30
Termunterzijl – Bad Nieuweschans, 10 juli '26.....	35
Bijlagen	39
Route en afstanden.....	40
Links	41

EVEN VOORAF EN DISCLAIMER

EN VERDER DOOR....

Dit verhaal gaat over het derde deel van het Kustpad. Na in 2022 voortvarend te zijn gestart met deze LAW is er van alles gebeurd. Vooral het openbaar vervoer en een grote verbouwing van ons huis stonden systematisch lopen in de weg. Uiteindelijk is het gelukt om de delen 1 en 2 te voltooien, al zijn er wat streekpaden tussendoor gekomen.

Opnieuw start ik met een lied van Bløf in het hoofd, deze keer Blauwe Ruis. De eerste twee delen hebben geleerd dat de ruis van de zee soms ver te zoeken is, omdat de wandelingen een best eind landinwaarts gaan. Maar de groene ruis van bomen is ook leuk.

Waar de eerdere verhalen een paar nostalgische jeugdfoto's hadden gaat dat in dit verhaal niet gebeuren. De laatste twee provincies van het Kustpad gaan door een gebied dat grotendeels nieuw voor me is.¹

DISCLAIMER

Hoewel niet te ontkennen valt dat deze wandeling is ontleend aan materiaal van Wandelnet en Nivon is het uiteindelijke verhaal fictie, waarbij iedere relatie tussen werkelijke plaatsen en personen puur toeval is. Alleen het bestaan van de Friese taal kunnen we niet ontkennen.

FRIESLAND

STAVOREN (STAVOREN) – WORKUM (WARKUM) - MAKKUM

Kustpad LAW5.3 begint niet met deze etappes. De gidsjes zijn gekocht, de GPX codes gedownload en in de Locus app gezet. En dan, als alles gereed is, wordt er nog een keer op de site van Wandelnet.nl gekeken. Het lijkt me leuk om te starten bij het beeld van het vrouwtje van Stavoren. Maar op de site staat het advies om te starten op de Afsluitdijk. Detail, en zeker belangrijk: die is nog twee jaar afgesloten voor wandelaars. En zo begint dit verhaal al voor de eerste stap met dezelfde vraag als de vorige LAW's: welke avonturen kom ik nu weer tegen? Welke hindernissen moeten er worden genomen en wat voor een boeiende dingen en mooie natuur gaan we zien. Op naar het noorden, om te beginnen in Zurich dat niet alleen in Zwitserland, maar ook aan de voet van de Afsluitdijk in Friesland ligt. Want de etappes van Stavoren naar Makkum zijn geschrapt.

¹ Oké, via het Pieterpad draaf je in hoog tempo van noord naar zuid door Groningen.

KOP AFSLUITDIJK – WIJNALDUM, 8 AUGUSTUS '24

Via de Afsluitdijk naar Friesland voor de eerste twee dagen echt wandelen in een provincie die nieuw voor me is. Kuierkes heet het in het Fries, ik zal moeten wennen aan de tweetaligheid van ons land. De auto parkeer ik in Wijnaldum. Een bekende naam? Zie hier onder.

INTERMEZZO – TER VERWARRING

Van links naar rechts:

- Wijnaldum. Bijnaam: Gigi. Geboren Rotterdammer en is geen plaats, maar een voetballer (van het hoogste niveau).
- J. “de snor” D. te SBS6. Aanklachten wegens racisme en trots op een verkrachting met een kaars. Beweert dat mensen van kleur geen Friezen kunnen zijn.
- Haptamu “Happy” de Hoop. Acht maanden oud toen hij in Friesland kwam. Eerste taal is Fries. 2^e Kamerlid. Hij kan je vertellen dat Winaam de Friese naam van Wijnaldum is. We hebben het dan over de plaats, de Hoop is Heereveen supporter en daardoor tegen genoemde voetballer, tenzij die in het nationale elftal speelt.
- De Wandelaar. Loopt ook bij aangenaam weer. Is verantwoordelijk voor deze onzin.

BEGIN DEEL 3

Nadat de auto in Wijnaldum is neergezet ga ik hoopvol bij de halte aan de “Weg naar Wijnaldum” staan. Positieve dingen moeten zeker worden gemeld. De bus komt op tijd en brengt me in hoog tempo naar een troosteloze park & ride bij de kop van de Afsluitdijk. De tocht terug naar de auto kan starten.

De bewegwijzering van het pad zuigt, als zo vaak. Daardoor is deze tocht eerder een variatie op een thema dan een werkelijk gelopen route. Maar met dit mooie weer is me dat al snel een zorg. Voor je goed en wel op gang ben loop je Zurich binnen. Tenminste als je “Hollander” bent.

Nu ben ik dat niet, maar ik reken het voor het gemak goed.

Hierna zal ik de Friese naam tussen haakjes zetten, maar voor nu:

De plaats ben je bijna even snel uit als je er in loopt, helaas geen spannende verhalen. Eigenlijk is de lucht op dit moment interessanter dan het dorp: jonge ganzen wordt geleerd in een V formatie te vliegen en doen dat onder een enorm gesnater.

Misschien toch een opmerking over mijn eerste confrontaties met de Friezen. Elders tijdens mijn tochten heb ik op een aantal plaatsen gemerkt dat je als buitenstaander totaal wordt genegeerd in het beste geval, en een grote bek kunt krijgen als je niet aan het lokale verwachtingspatroon voldoet. Hier groet iedereen je bijzonder vriendelijk.

Na korte tijd ga je de dijk over en loop je langs de kust. Deze keer de Waddenkust. We kunnen vaststellen dat we nog steeds het kustpad lopen.

Snel daarna draait de route landinwaards en sta je oog in oog met een voetgangersbrug over de snelweg. De brug heet “de Halsbân”. Ik vind het een naar ding, met deels te lage railings, open metalen constructieplaten en voor mijn gevoel veel te smal.

Maar ze zijn er trots op. Het heeft zelfs een eigen informatiebord.

Door het bord leer je dat je het gebied van de Pingjumer Golden Halsband binnenloopt en dat er ter hoogte van de boerderij vroeger een klooster was. Het is de kern van het “dorp” Pingjum. Verder is het een agrarisch gebied met verschillende gewassen.

Niets over te vertellen, maar schitterend wandelen tot je uiteindelijk weer aan zee staat.

Vandaag is het een dag van de Sneekweek en wordt er een Skûttjes wedstrijd op het Sneeker meer gevaren. Je zou alle dobberdingen met lakens daar verwachten, maar dat blijkt onjuist. Ook op de waddenzee zeilt men lustig rond.

Genoeg te kijken dus, terwijl je naar Harlingen (Harns) loopt. Die plaats zorgt ook al voor genoeg reuring: het strand is redelijk druk, de veerboten varen van en naar de waddeneilanden en het strandpaviljoen puilt uit.

Na de lunch is het nog steeds gissen hoe je

door Harlingen dient te lopen. Tijdens mijn "*lama-ik-doewelwat*" passeer ik Hotel Centraal aan de Brouwersstraat. Hier is mijn overnachting geboekt!

Het is goed om te melden dat ik deze twee dagen loop tijdens de Olympische Spelen in Parijs, waar men strak gereguleerd aan sport doet. Hoewel LAW ook zeker sport is, is er hier geen enkele reglementering. Ik check in en doe ik een tukkie om te vieren dat de eerste Friese etappe er op zit.

Om nog even door te gaan over sport, in Harlingen staat het beeld van Hotze Schuil (Hotse Skuúl). Fries "*sportman van de 20^e eeuw*". Je kan je afvragen waarom geen Hollander dat weet. Wel, er zijn een paar typisch Friese sporten: Skûttjessilen, Fierljeppen en Kaatsen. De eerste twee hebben landelijke bekendheid. Het jeppen met de fierl gebeurt zelfs in wedstrijdvorm buiten Friesland. Kaatsen is, gek genoeg, afkomstig uit Frankrijk waar het in de 12^e eeuw in kloosters als "*Jeu de Paume*" werd ontwikkeld. Het is een spel waarbij de bal met de hand wordt geslagen. In de volgende eeuwen werd het verboden in kloosters ("we spelen hier geen spelletjes"), maar ontwikkelde het zich tot tennis en een aantal varianten van het meppen van een bal met de hand. Als "*pelote*" was het viermaal olympisch.

In de 19^e eeuw werd de Friese variant van kaatsen in de Friese taal geregelementeerd en daarmee defintief onbegrijpelijk voor de rest van de wereld. Het doet niets af aan de verering van de gemiddelde Fries voor hun exceptionele sportheld Hotze "de lange" Schuil. Naast Hotze kom ik nog tal van andere realistische beelden tegen. Ze krijgen hun eigen pagina.

Daarna vervolg ik de tocht naar Wijnandum, zo veel mogelijk via de route van het Kustpad. En eerlijk is eerlijk, dit deel is beter aangegeven.

Eerst langs de industrieterreinen van Harlingen, en dan over de dijken en tussen de velden naar Wijnaldum. De dijken onderweg zijn bezaaid met schapen, waarvan de meesten wandelaars volstrekt negeren.

De bijnaam van de Wijnaldummers is al eeuwen “de katten”²

Voornamelijk graffiti, maar ook glas in lood en deze brug. Het is een bijzonder leuke plaats voor zo’n klein gat, de auto mag er nog een nachtje slapen. Ik wandel de laatste paar honderd meter langs de katten naar de bushalte. In Harlingen doe ik nog een rondje langs de haven en haal ik wat voedsel bij AH. De hoogtepunten van die havenstad vind je op de volgende pagina.

Daar zijn ze bijzonder trots op. Niet alleen is er een brughekje met kattenmotief, het dorp kent ook een kattenkuierke van een paar kilometer langs afbeeldingen van katten.

MOOIE PAAL – WIJNALDUM, 9 AUGUSTUS '24

Om zes uur gaat de wekker en trek ik een sprintje door de douche en langs de uitstekende ontbijttafel van Hotel Centraal. Het is zeikweer, maar ik trek de sprint door zodat ik uiteindelijk om 7 uur in de bus zit naar Mooie Paal. Dit is geen plaats, maar een busstation. Eigenlijk wil ik naar St. Jacobparochie, maar OV maakt dat heel lastig. Nu met Mooie Paal de reeks opmerkelijke namen is gestart kunnen we er wel even over doorgaan.

² Ter herinnering: de bijnaam van die Rotterdammer is “Gini”

Je passeert onder andere opmerkelijke dorpen als Tzummarum, Pietersbierum, Oosterbierum en Sexbierum.

De laatste plaats moet je vermijden, want iedereen wil er geweest zijn, en dus moet je parkeergeld betalen, terwijl je de auto bij de kaatsbaan van Wijnaldum zo kwijt kan.

Maar je vraagt je af waar de naam vandaan komt. Bierum komt van “huis” of “stal”, hoewel er ook wetenschappers zijn die het nog specifieker maken. Het zou gaan over dijkhuizen. De seks, en we kunnen het niet opwindender maken, komt van Sixtus, de patroonheilige van de kerk.

Bij mooie paal staat deze grenspaal tussen twee dorpen. Mooi? Het is een kwestie van smaak. Maar het is de start voor de tocht naar de auto.

Ook over de schoonheid van dit paard kan je een discussie beginnen. Als het een Fries is, heeft die dan de juiste kleur en als het geen Fries is, wat dan wel? Ik betwijfel of het Friese kamerlid hier verstand van heeft dus zetten we de vraag uit bij een expert³.

De Groene Dijk is een oude dijk (11^e eeuw), waarvan men aanneemt dat het de oudste nog intact

zijnde dijk is. Hij slingert, ook in de regen, en de natuur moet heel mooi zijn, al komt dat er nu niet zo uit.

Tijdens wandelingen zie je veel uitingen van religie. Uiteraard de vele kerken en in het zuiden van het land de kapelletjes en Jezussen op kruisen. Tegenwoordig

breek je ook je nek over Buddha's, al vraag ik me af of het hier gaat om een religieuze uiting of om de erfopvolger van de tuinkabouters en de stenen gans. Hier wordt ik toch verrast.

In het gras langs de weg staan twee stevige Ganesha beelden. Wie had hier het Hinduïsme in het wild in Fryslân verwacht?

Je passeert het bord van het gehucht Koehool (Koehoal) van de gemeente Waadhoeke. Hier hebben de Duitsers in WOII de dijk versterkt met bunkers etc. In tegenstelling tot de eerste twee delen van het kustpad is een bord met uitleg het meest serieuze element dat nog zichtbaar is. Er moet nog ergens een bunker zijn,

maar mij valt hij niet op.

³ Altijd handig zo'n zus: het is een Belgisch Trekpaard.

Hierna is het een lange wandeling langs het wad. Daar komt de schoonheid van de natuur wel tot uiting. Het is laag water en allerlei vogels, zoals kluten en strandlopers scharrelen rond. Ook ganzen zijn niet erg onder de indruk van het weer en vliegen snaterend rond. Langs de dijkrand staat een prachtige waddenflora. Alleen het aantal zeilschepen is terug gebracht tot één vissersboot.

Ter hoogte van Oosterbierum (Easterbierrum) gaat de tocht langs de landerijen weer landinwaarts. Het is leuk om te zien hoe gevarieerd de landbouw in deze provincie is. Dus een pagina met dat onderwerp. Het dorp zelf is niet heel opmerkelijk. Veel nieuwbouw waardoor een eerste steen ook de laatste is geworden. Na het dorp loop je door richting Franeker (Frjentsjer). Net voor je de stad inloopt neem je een haakse bocht bij Getswerderzijl (Getswerdersyl) richting Wijnaldum.

Bij Getswerdersyl was de noordelijkste sluis van Friesland. Mooi monument, slechte bewegwijzering, ik eindig parallel aan de formele route. Maar ik loop richting auto en het wordt droog; wat zal ik zeuren.

Zo tussen de akkers kijk je automatisch naar de boerderijen. Daarbij zijn twee hoofdtypen: de Stolpboerderij, gewoon een lang ding met voor het huis en achter de schuur, en het kop-hals-romp type. Het is opmerkelijk dat in de nok overal een afbeelding van twee zwanen te zien is met daaronder een hart of een cirkel. Het blijkt dat het laatste van oudsher een ruimte was om uilen binnen te laten. Die

vogels waren heel welkom om muizen en ratten in de schuur te bestrijden.

Wat valt er verder over Friezen te vertellen na deze eerste twee dagen? Uiteraard dat ze een vlag hebben.

Ik fotografeer de pompeblêden (waterleliebladen) bij een boerderij. De eigenaar komt verhaal halen. Wat moet die man met de camera? Als blijkt dat het me om de vlag te doen is zwelt hij van trots, want hij is geboren en getogen Fries. Ik loop toch net een mueslibolletje te kauwen, er is tijd voor een pauze waarin ik van alles leer over de omgeving en het, in zijn ogen, overschot aan bomen in dit gebied. Bomen horen in Gaasterland, en niet in de klei hier. Ik geloof de heer Buren (vader en zoon van Pieter) op zijn woord. Evenals dat hij van de arme tak is, omdat er geen “van” voor zijn naam staat.

Anderhalve kilometer verderop sta je aan de grens van Wijnaldum (Winaam). Daar staat een opmerkelijk beeld. Het is de Fibula van Wijnaldum. Tijdens het lopen van het Romeinse Limespad stuitte ik al met regelmaat op de Friese koningen, machtig genoeg om, met andere stammen, de Romeinen niet verder te laten komen dan de Rijn. Van dat Friese rijk hebben we nu nog de taal en, voor zover het

niet gewoon Duitsers zijn, ons koningshuis⁴. In Friesland zelf zijn verschillende archeologische sites. Een ervan is in het eens machtige Wijnandum, waar een prachtige koningsspeld is gevonden, een fibula. Deze ligt nu in het Friese museum in Leeuwarden.

Met deze kennis is het nog een klein stukje langs het kattenkuierke naar de auto en van daar naar de kop van de afsluitdijk voor het laden van de auto en een kop koffie. LAW 5.3, de kop is er af!

MOOIE PAAL – FERWERT, 16 OKTOBER '24

Op en neer in een dag vanuit Passewaaij betekent heel lang in het OV. En dat gaat niet zonder slag of stoot. In Leeuwarden mis ik net de aansluiting en in Mooie Paal raast de bus voorbij het eindpunt. Maar als ik protesteer word ik toch nog netjes uitgelaten: de bus was vertraagd en de chauffeur had niet door dat er nog een reiziger was.

Vanaf de halte is het eerst nog een stuk van de vorige etappe. St.-Jacobsparochie (St.-

Jabik) paste niet in OV schema, daarmee wordt Mooie Paal het start-stop punt.

Dan is het langs de weilanden en akkers naar en om St.-Jabik, met de bijna onvermijdelijke schapen achter de wildroosters.

⁴ De familie van de vader des vaderlands stierf in 1702 uit, maar een nazaat van de vader van de vader des vaderlands, Johan Willem Friso volgde WIII op. Via zijn zoon WIV is er een rechte lijn naar WAIL.

Het blijft, evenals de vorige etappes in eerste instantie een tocht door agrarisch gebied. Dit is een periode van oogsten en de landerijen winterklaar maken door te ploegen en eggen. Op deze wegen zijn de landbouw voertuigen lomp groot, maar wel voorzichtig als ze je zien lopen. Feitelijk verdienen ze wel een eigen pagina, en die krijgen ze hier dan ook.

De boerderijen staan ver uit elkaar en hebben veelal een waakhond die luid laat weten dat er geen behoefte is aan mensen die op de koffie komen.

Nu is waken een ding, maar als je wat ouder wordt is er een grens aan hoe druk je je kan maken. Dat geldt zeker voor deze blaf. Eerst veel herrie over vreemden en opzouten, maar als ik dan wat foto's maak komt hij vriendelijk naast me zitten kwispelen.

Verder is er nauwelijks iets opwindens te zien, al is een grapje van een verzamelaar van lelijke eenden aardig. Een uitzondering is een havik, die over de akkers scheert op jacht naar onoplettende knaagdieren.

Na een kilometer of tien komt de route op de Waddendijk, die vele kilometers wordt vervolgd. Veel vogels, vooral brandganzen, reigers en enorme zwermen spreeuwen zijn mooi om naar te kijken, zeker omdat ze met deze harde wind alle kanten uitgaan.

Een groot verhaal zit er echter niet in. Er staat wat kunst, waaronder de Slikwerker, een eerbetoon aan de mensen die, gewapend met een schop de Bildt hebben ingepolderd, wat met een Friese tekst terecht als monnikenwerk wordt aangeduid.

Het is eb, meer avontuurlijke mensen zouden dit aangrijpen om wad te lopen. Ik blijf steken in bewondering voor deze vorm van extreem-wandelen.

Een klein verzetje is een gebouw van het Fryske Gea (Het Fries Landschap). Mooie opgezette vogels, leuke teksten over slikbeheer en een koffieautomaat. Als je het leuk vind kan je een bijdrage aan FGEA achterlaten.

Ik besluit mijn bijdrage in de vorm van een bijdrage aan de koffiemachine te doen. Deze eet euro's in meerdere talen. Maar geeft geen koffie. Aan Nederlander neppen doen we niet, ik verreken mijn verlies bij het schaalte bij de uitgang 😊

Terug op de dijk kan ik zwaaien naar een Waddeneiland. Dat streekpad wandelen wordt een volgend project.

Dan is het weer door tussen de weilanden en akkers naar het eind van de

etappe. Bij Marrum (Gem, Noardeast Fryslân) kom je langs de Pannekoektrein. Het oude station van Marrum is omgebouwd tot horeca, maar met behoud van een reeks oude treinen.

Dan is het uitlopen naar Ferwert en nog even rondkijken in Leeuwarden voor mijn dagkaart weer geldig wordt.

Het was een lange, koude etappe, maar weer de moeite.

Na een overstap in Zwolle, waar ik naar mijn oude werk zwaai, is het door naar Leeuwarden. Een groep licht getinte scholieren staat voor me. In plat Fries bespreken ze iets dat lijkt op vertraging. Een meisje dringt door de groep heen en stapt in. Dat kan ik ook denk ik. Daarbij hoor ik de chauffeur zeggen dat “hun” bus is komen te vervallen. In Ferwert (provinsjale dyk stopje) ben ik de laatste passagier die uitstapt. Met een groet, want zo hoort het, ook in Friesland.

Boven het dorp torent een kerk. Het is een monument uit de 15^e eeuw het is een hoekig gebouw zonder kruisvorm. In de omgevende dorpen zie je ze meer oude Fryske Tjerken.

Het volgende dorp is

Hegebeintum. Dit ligt op de hoogste terp van ons land, op 8.80 meter NAP. Met als hoogste punt de kerk uit begin 12^e eeuw (hoewel er in de navolgende eeuwen nog flink gemetseld is)

Om de zee toch een sportieve kans te geven hebben ze de terp wel deels afgegraven. De routebewegwijzering is vanaf de start van de etappe regelmatig gesloopt. En hier ga ik de mist in.

Hegebeintum is zo klein dat ik het verder wel geloof.

Wel aardig is een gevelsteen die vertelt dat in 1873 hier de eerste steen van het schoolgebouw is geplaatst. Waarschijnlijk gaat de jeugd nu naar Ferwert, want het gebouw is nu een koeienstal.

Er gaat trouwens wel meer fout. Zo had Blija (Blije) vanaf begin 20ste eeuw een spoorlijn. Die werd in 1940 gesloten, maar een signaalpaal en de spoorstraat herinneren de dorpelingen wat hun is aangedaan. Ook de kerk wordt gefotografeerd, en wat grafstenen die tonen dat ze hun taal serieus nemen. De toren is uit de 12^e eeuw, maar pas vier eeuwen later kon de kerk er af.

Vanaf het kerkhof kijkt een man met een gore muts op zijn hoofd me donker aan.

Ik bedenk dat, als hij had kunnen gooien als Hotze, er waarschijnlijk een klomp naar mijn hoofd was gegooid. Daar ik hem niet bewust heb gefotografeerd denk ik *“bekijk het”*.

Wat verderop in het dorp zie ik hem op de fiets de weg kruisen. Weer kijkt hij alsof de veenkoloniën hem wel iets voor mij lijken. Aan het van het dorp hoor ik *“naar rechts”*. Door de haag zie ik een bekend hoofd. *“Wat?”* Vraag ik. *“Hier moje naar rechts”*. Het is de kortste weg het dorp uit. Maar wel de juiste route. Ik bedank de gestalte in de struiken vriendelijk en loop verder.

Dan belt Nelleke en vertelt dat ik Boteburen (Boatebuorren) dreig te missen. Ze heeft gelijk, een weiland verderop liggen nog vijf huizen. Als ik hier nog eens kom ga ik op zoek naar Fernbuorren 😊. Tot slot staat er aan de rand van het dorp een gedenkteken voor de Unemastate. Ooit een stins⁵, en nu alleen nog een historisch verhaal.

Daarna gaat de tocht langs de Waddenzee tot de finish. Er staat een schrale koude wind, lopen aan zee is niet heel aangenaam, al houdt mijn arcteryx de wind wel tegen. Het is eb, de zee is ver weg, en ik zie meer dode vogels langs de dijk dan op het wad. Met wat

ganzen, meeuwen en scholeksters heb je het wel gehad. Halverwege de etappe ligt

Holwert met de pont naar Ameland. Los van wat auto's levert het weinig verhaal op, al kunnen de enorme beelden van een naakt man en vrouw op de dijk niet onvermeld blijven. Kunst, je kunt er wat van vinden, van deze ben ik niet erg onder de indruk.

Wel heel mooi is een groep brandganzen die net over de dijk vliegt als ik schapen aan het fotograferen ben.

⁵ Een stenen verdedigingstoren.

De verschillende schaapskuddes worden gescheiden door veelal houten hekken waar je net overheen kan. Een extra workout namens de Fryske skyppeboeten.

Bij de Spaense Peal ga ik weer binnendijs in de luwte lopen. In goed Fries wordt uitgelegd dat den Spanjaard hier in de 16^e eeuw lijfstraffen uitvoerde.

Spaense Peal

It plak fan dizze Spaense Peal, wurdt al sa neamd sûnt de oanlis fan de seedyk yn'e 16e ieu. Neffens ferhalen waard der lyfstraffen útdield tidens de dykferlizzing yn 1574 yn'e Spaanske tiid.

Het wordt gevolgd door het lintdorp it Skoar, verder weinig opmerkelijk.

De omgeving bestaat uit akkerland waar men aan het poten en zaaien is, en hier en daar een molkfeebedriuw.

Daarna is het weer een paar kilometer lammetjes (ze krijgen een eigen pagina) en Waddenzee tot Wierum. Ook Wierum heeft een kerk uit de 12^e eeuw.

Dit dorpswapen maakt snel duidelijk dat het primair een vissersdorp was. Een monument uit 1893 vertelt dat het niet altijd veilig is op de Waddenzee. Het grootste deel van de vloot kwam tijdens een storm niet meer terug.

Sportvissers pakken het tegenwoordig anders aan. Het steken van wadpieren is daarom groot.

Ik neem aan dat het moderne beeld voor de kerk dan ook een wadpierensteekster voorstelt. Mocht het anders zijn dan verwijs ik graag naar de disclaimer aan het begin van dit relaas.

Wierum is verder het vertrekpunt voor Wadlopers op de Engelse Plaat. Met dit weer is hun aantal, heel begrijpelijk, nul.

Over de dijk kijk je in de richting van Moddergat. Zoals bij alle dorpjes in dit vlakke gebied zijn het vooral de kerktorens die je kilometers van tevoren ziet.

Ondertussen is het ook mooi om naar de natuur op de vierkante meter te kijken. De pinksterbloemen en het groot

hoefblad staan in bloei en in de vaarten zie je veel kuifeenden en brandganzen. Van de roofvogels spot ik de torenvalk en de bruine kiekendief.

Waar je op het platte land regelmatig stalletjes ziet waar je eieren en prei o.i.d. kan kopen staan er hier soms koelkasten aan de straat. Je kan er je vis uit halen.

Dan is het uitlopen tot het eindpunt van vandaag. B&B Meinsma aan de Meinsmaweg 5 in Moddergat. Ook het wapen van

Moddergat laat een visserij verleden zien, en ook hier was een ramp die het dorp nog steeds herdenkt. Deze ramp was in 1883 waarbij 17 boten en 83 opvarenden verdwenen in zee.

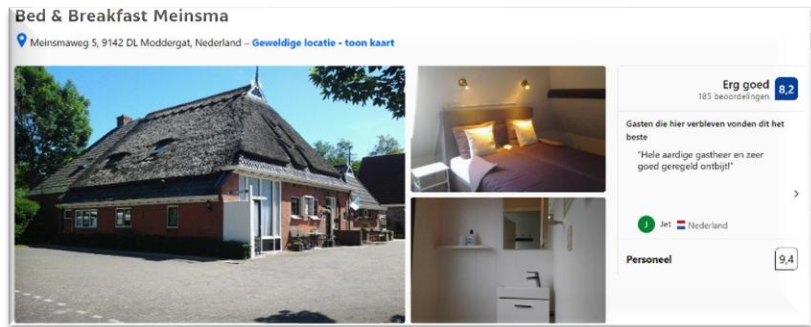
Moddergat vormt met Paesens een dubbeldorp. De Paesens was een water dat de dorpen scheidde en uitmondde in de zee. Nu is alles afgedamd en loopt het water even buiten het dorp dood. Het plaatsje heeft een aantal oude huizen ondergebracht in Museum 't Fiskershúske. Ze vinden de museum jierkaart een vinding van "Nederlanners", en doen er niet aan mee. Hierdoor beperkt mijn bewondering zich tot een blik tot de buitenkant. Daar staat ook een aardig beeld van een fiskerfrou.

In een gat van deze omvang is het niet verwonderlijk dat de B&B zo gevonden is. Eén ding is daarbij duidelijk: de bewegwijzering naar het Meinsma complex overtreft die van die van Wandelnet in dit deel van de route aan alle kanten. De ontvangst is vriendelijk. En ik krijg de mededeling dat ik een upgrade krijg. Hier wordt eerlijkheidshalve aan toegevoegd dat hier een sterk economisch motief voor is.

Door me in een hutje (fries: een chalet) te stoppen wordt sterk bespaard op de energiekosten. Het hutje heeft wel alle gemakken, inclusief koffie en thee.

En een slaapkamer met twee deuren. Want het bed vult de volledige ruimte van muur tot muur en door de twee deuren kan ieder bij zijn eigen kant komen.

Ik heb nog wat koeken bij me, maar informeer bij Pieter Visser of er ergens iets te eten is.

Yke-Muoi zou nog open moeten zijn, maar ik had al gezien dat dit internet bluff was. De Zwarte Arend is “under new management” met de verwachting dat het ergens in mei mogelijk open gaat. Daarnaast is er nog een hele reeks restaurants die goed bereikbaar zijn per auto.

Meinsma adverteert dat het een recreatiebedrijf is en gooit er op een spandoek “hotel restaurant” tegenaan. De website is wat bescheidener. Pieter biedt me aan mee te eten met wat de pot schaft. Het is geen haute cuisine, maar met een kop goed gevulde groentesoep en gebakken piepers met een goede hamburger en spinazie ben je voor €10 spekkoper. Ik kan voldaan naar mijn wall-to-wall bed.

De B&B heeft een 8,2 beoordeling. Onze “zuivere wetenschap” is er niet op losgelaten, maar ze waren lager uitgekomen. Daarbij had het ontbijt wel bijgedragen aan het eindoordeel.

GRONINGEN

MODDERGAT – LAUWERSOOG – ZOUTKAMP, 10 APRIL '25

De dag begint met een meer dan uitstekend ontbijt dat wordt vergezeld met de mededeling dat er een plastic zakje bij ligt. Wat ik niet opeet kan mee als lunchpakket. Zelfs dan blijft er nog over, maar met een paar appels en wat goed belegde broodjes verlaat ik Moddergat.

Eerst is het een wandeling het dorp uit. In een variant op de koelkasten van gisteren staat er nu een kast met gedroogde vis 😊.

Buiten het dorp en over de dijk krijg je een blik op de Paezemerlannen. In 1973 brak hier de dijk door, waarna men oordeelde dat het te duur was de dijk te repareren en het stuk polder terug te veroveren op de zee. Het heeft zich sindsdien ontwikkeld tot natuurgebied en is in deze periode afgesloten tijdens het broedseizoen.

Dat lijkt niet ten onrechte, al ben ik de enige wandelaar. Er zijn honderden ganzen, berg-, wilde en kuifeenden. En dan negeren we de meeuwen nog.

Naast de kol- en brandganzen noteer ik ook een groep rotganzen en de mooiste van vandaag: een zeearend.

Maar sommige zaken zijn net als gisteren: eindeloze reeksen lammetjes, sommige nog met navelstreng en hekjes voor de sportieve toevoeging aan het lange afstand wandelen.

Aan het eind van de Paezemerlannen zie ik een zeemijn in de wei. Nu kan je van veel dingen een

monument maken, maar deze verbaast je toch. Het blijkt een herinnering aan een groep marinemensen en burgers te gaan die in 1945 weinig succesvol probeerde een mijn onschadelijk te maken.

Landinwaarts ligt een volgend natuurgebied, de Bantpolder, en vooruit ligt de Lauwersdam, die je via de Lauwersmeerdijk bereikt. In de dam zitten een aantal spuisluizen die “de broodroosters” worden genoemd.

Het belangrijkste is dat de Friezen ons hier hartelijk groeten, het LAW gaat verder in de laatste provincie van deze LAW: Groningen. Hun welkom is veel formeler dan het Oant Sjen van de buurprovincie.

Verder is de overgang over de dam uit 1969 niet

boeiend, want de broodroosters worden gerepareerd en de dijken verhoogd, zodat het een wirwar van hekken, werktransport en zandhopen is.

De KNRM heeft er een stevige post met informatie over wat hier in grote lijnen is gebeurd, en je kan uitkijken over de havens van Lauwersoog met wat monumenten zoals kunstzinnig opgestelde fuiken.

Een mooi zicht op het Lauwersmeer zit er hier helaas niet in.

Maar we gaan in de herkansing, na het dorp kom je in een gebied van Staatsbosbeheer met regelmatig zicht op het water en vogels. Er zijn dan al een lepelaar, kieviten en wulpen gespot.

En betonnen kunst. Waar ik twijfels heb over de beelden in Holwerd kan ik hier kort zijn. God wat lelijk!!!

Na strand de Kleine Zwaan volgt het afscheid van het Lauwersmeer. Het is

tijd voor de Marnerwaard met zijn militair oefenterrein.

Los van de vernielingen die in de natuur worden aangebracht is het prima lopen in deze bosrijke omgeving met ook een reeks open vlaktes. In de verte zie ik Marnerhuizen waar veel mitrailleurvuur klinkt. Het lijkt ernstig op een Amerikaanse burenruzie. Nader onderzoek laat zien dat de rijdende rechter hier niet gebeld hoeft te worden. Den armee traint in dit namaakdorp stadsguerrilla.

Bij het verlaten van het gebied stuit ik op wat fietsers die denken dat mijn gele jack er op wijst dat ik beambte ben. Ze zijn bang dat ze er, vanwege de mitrailleurshots, niet door mogen. Ik kan vertellen dat de doorgaande route vrij is. De wegen waar zij vandaan komen zijn ook afgezet. Op hun beurt kunnen ze mij vertellen dat ook dit bluf is. Tevreden zetten we onze tochten voort.

Mijn route gaat door de Westpolder, een gebied waar ook hard is gestreden om de zee buiten te houden. Onderweg wijst een [monument](#) er op dat het, met name eind 19^e eeuw niet altijd goed is gegaan.

De officiële etappe loopt tot Niekerk, maar met OV lijkt Zoutkamp een betere plek om deze tweedaagse te eindigen. Daarom verlaat ik bij Vierhuizen de route. (Dat is Vier huizen & molen & kerk (aan de [Ziltepad Route](#)) & nieuwbouwwijk & manege & Roompot Glamping) en loop uit naar Zoutkamp. Daarover meer in de volgende etappe. Via Winsum, Groningen, Zwolle en Utrecht kan ik terug naar Tiel.

Een ononderbroken lijn op de kaart van opeenvolgende etappes heeft iets moois. Maar het moet wel mogelijk zijn. Het plan was om terug te keren naar Zoutkamp. Maar OV in Groningen ligt letterlijk op de schop. Hoewel de grootste vertraging over 4 dagen begint is het station nu al chaos en staan er overal voorlichters om je krantjes te geven waarom dit zo is. De werken aan de buslijnen staan er niet in, maar via internet ontdek ik dat richting Zoutkamp er een reeks haltes uitliggen. Daarom kies ik voor Unrum, stap daar een halte te vroeg uit, omdat de tijdelijke halte niet wordt vermeld, en vertrek richting Niekerk.

Aan het begin van dit verhaal is breed stilgestaan bij de Friezen. Tijd om nu eens naar de Groningers te kijken. Het verhaal gaat dat ze niet met elkaar overweg kunnen. Nu kom ik ze nergens samen tegen, daarom is er niets over te zeggen. Wel zie ik wat overeenkomsten en verschillen. Zo zijn ze beiden trots op hun vlag. De Groningse vlag is een combinatie van de vlag van de stad en van de Ommelanden. De vlag van de laatste lijkt op die van Friesland, maar is veel ouder. In ieder geval zijn beide provincies dol op het laten wapperen van hun vlag.

Beiden zijn ook van mening dat ze een eigen taal hebben. Bij het Fries weten we dat inmiddels, maar wat dacht je van de Houwerzijlsteril? De til is een brug, hier over de Houwerzijlstervaart. Een verschil is het gebruik van het woord “net”. Mijn advies: als iemand in deze provincies zegt “het kan net” gewoon zelf kijken en meten.

Verder is het bij beiden voornamelijk plat, maar voor zover ik de provincies heb gezien zijn de akkers, de weilanden, en daarmee de vergezichten in Groningen nog veel groter.

Als gevolg daarvan zijn ook de boerderijen groter, vaak met driedubbele schuren. Ondanks de grote lijkt het allemaal wat

eenvoudiger, voor prachtige architectuur hoef je geen OV tocht naar Groningen te doen. Tot slot: in beide provincies zijn ruim voldoende aardige mensen.

Bij het verlaten van Ulrum staat een aardig silhouet van roestend staal met zaken die hier belangrijk zijn: een paard en een boot.

Dan is het naar en door Niekerk, de formele start/finish van een etappe. Soms over een til, en in ieder geval langs een vaart.

Op weg naar Leens kom je vervolgens langs de Olle Weem.

Dit is een voormalige begraafplaats, waar nog grafstenen uit de 16^e eeuw schijnen te liggen. Men heeft er een heuvel van gemaakt en

iedereen wordt uitgenodigd om die rond te lopen en er overheen te gaan. Ik ben nieuwsgierig genoeg om er even te kijken, maar uiteindelijk vind ik het verhaal mooier dan de heuvel, de tocht gaat snel verder.

Leende is een aardig dorp, met een 12^e eeuwse Peteruskerk op een Wierde (de Friezen zeggen terp).

Er is ook een ambachtelijke bakker. Met eigen, unieke saucijzenbroodjes.

Bij het verlaten van Leende passeer je Landgoed Borg Verhildersum. Je kan er rondwandelen, er is een oude duiventil, een restaurant en een museumboerderij. Vandaag is het een dagtocht, helaas geen tijd voor een uitgebreid bezoek, maar het ziet er goed uit.

Ondertussen is het bij dit pracht weer tijd om naar de natuur te kijken. Meidoorns en kastanjes bloeien en de bermen zien geel-wit van het fluitenkruid en de boterbloemen, met hier en daar wilde hyacinten. Ook hangt er nog een sperwer rond.

Tussen dat alles maken de boeren overuren, wat op den duur zeker piepers oplevert.

Vele weilanden later volgt Warfhuizen, en daarna gaat het een beetje fout.

Bij Mensingeweer zie ik ineens onder een viaduct een routesticker. De brug waar ik op sta

brengt me ook naar de finish, dus wordt besloten gewoon door te lopen.

Op een rotonde staat een aardige een folly. Tijd voor een bankje en wat te drinken.

Ik zit nog niet, of ik zie twee vrouwen met sjokstokken in stevig tempo naderen.

Blij wordt me gevraagd of ik het Pieterpad loop. Onmiddellijk dringt het tot me door dat dit bankje op de kruising van het Kust- en het Pieterpad staat. Ik vertel wat ik aan het doen ben. De twee willen graag hoe ver dat is. Mijn “ongeveer 750” valt duidelijk tegen, het is meer dan hun tocht. En ze zijn net begonnen. Als ik vertel dat ik het Pieterpad heb gelopen en dat het prachtig is krijg ik te horen dat dit duidelijk moed geeft, waarna ze afmarcheren “Saus”.

Even later wordt ik aangehouden door een local. Ik loop verkeerd. Pas als ik aangeef echt geen Pieterpad loper te zijn mag ik door.

Een paar kilometer later zie je Baflo liggen, met de vlag vrolijk in top.

Arriva brengt me naar Groningen en de NS nog net naar Tiel. Voorbereidend op de verbouwing van de stations met vertraging. Dat dan weer wel.

BAFLO – DOODSTIL – UITHUIZEN 6 AUGUSTUS '25

Het kustpad was even in de ijskast gezet. Deels vanwege een tussensprint bij het Diagonaalpad, deels omdat station Groningen is gerenoveerd en de treinverbindingen er uitlagen. En dan beginnen we nog niet eens over onze vakantie. Maar nu is het zo ver. Vroeg op en met de trein via Groningen naar Baflo. Het is half bewolkt, maar uitstekend weer om te wandelen. Tijdens de vorige etappe ben ik het plaatsje ingemarcheerd en kan ik me alleen het station herinneren. Nu is het moment om het beter te bekijken. Daar zijn meerdere conclusies uit te trekken:

- ☞ Het is een alleraardigste plaats, alles goed onderhouden en heel rustig.
- ☞ Het behoort tot de gemeente “Het Hoge Land”, en dat is goed, want als je de plaats uitloopt heet het ineens Rasquert.
- ☞ Iedereen zegt je vriendelijk gedag, dus als er al zoiets is als een stugge Groninger dan weten ze dat goed verborgen te houden.
- ☞ Alle schoonheid en

vriendelijkheid leiden niet tot toerisme extra drukte of publiek. Na weken de Tour in Frankrijk gekeken te hebben ontmoet ik vandaag geen mede- of tegenwandelaars en beperkt het publiek langs de route zich tot deze eenzame Minion.

Daarna volgen er kilometers landbouwgrond. Piepers, bieten, graan, het houdt niet op. Enkele huizen, deels verscholen achter groot hoefblad, behoren tot het gehucht Lutje Marne. Dat laatste

slaakt natuurlijk op de zee en het is het enige dat vandaag, naast dit VVV bord, er op wijst dat er daadwerkelijk een Kustpad wordt gelopen.

Het volgende dorp is Breede. Nu heb ik

tijdens het allereerste LAW samen met dochterlief vastgesteld dat, om je als serieuze plaats te mogen presenteren, er een molen en een kerk moet zijn. Dit kerkje is mooi wit geschilderd en doet met zijn bogen sterk denken aan Scandinavië en de Baltische staten. Maar het is wel een klein prut ding en bij het ontbreken van een molen nemen we Breede dan ook verder niet serieus.

Hetzelfde kan worden gezegd van het Warfummerbos. Het is niet meer dan wat begroeiing rond een fietspad.

Maar eerlijk is eerlijk, die is heel aardig met nu al veel paddenstoelen, bramen en varens.

Aan het eind ligt de Warfummermaar. We zitten al dicht op Duitsland, de maar is maar een klein pestmeertje met veel riet.

Daarna is het doorlopen Warfum is. Een warf is een verhoging in het landschap. Daar passeert de route Warfheim, jawel een tehuis is Warfum.

Los van de groetende Groningers en de hond die "Warf, warf, warf" brult is het ook hier heel rustig. Evenals Baflo is ook deze plaats heel aardig om doorheen te lopen en te kijken naar een dan de dunst bevolkte delen van het land.

Ursquert is de volgende plaats, met molen en 13^e eeuwse kerk, maar vooral met een vuilstortplaats die inmiddels een warf op zich vormt.

Daarna is het heel veel wandelen tussen de landerijen, langs gehuchten als Bethlehem en Rottem.

Bij de laatste staat het restant van steenfabriek Ceres die me alleen opvalt omdat het ook de etappefoto is op de site van Wandelnet. De rijpe pruimen er naast maken trouwens meer indruk 😊

In de kilometers die volgen valt op dat er regelmatig stroken met wilde planten zijn die de biodiversiteit in het gebied sterk bevorderen.

Het helpt de landbouw door natuurlijke bestrijding en bevruchting, maar is ook prachtig om te zien.

Uiteindelijk kom je bij Doodstil. Ook daar kan je wat over zeggen. Allereerst dat het bestaat. En vervolgens dat het met de huidige wind de naam geen enkele eer aandoet.

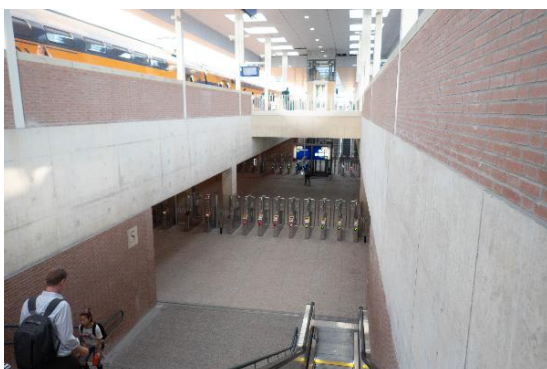
Gronings weten om de naam te begrijpen. Er is al geschreven dat een til een ding is om je over het water te krijgen. Een brug dus. Deze gaat over het watertje de Doede. In het Groningsaccent wordt het dan al snel Doodstil.

Nu is het in zoverre doodstil dat je een auto of stevige klompen moet hebben om het gat in of uit te komen. Er is geen fatsoenlijk vervoer, iets waar de routeplanners wel vaker geen oog voor hebben. Daarom wordt de wandeling voortgezet naar Uithuizen. Weer in hoog tempo om met 2 minuten speling in te checken bij Arriva voor de reis naar huis.

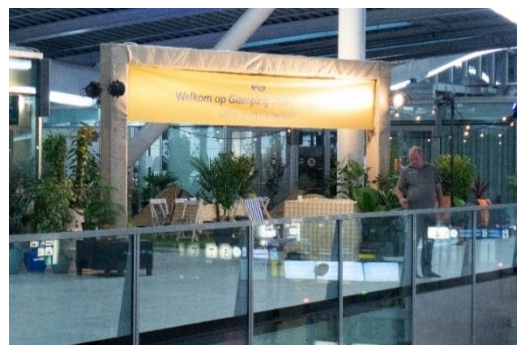
UITHUIZEN – APPINGEDAM, 13 AUGUSTUS '25

Het academisch jaar is begonnen. Dat heeft niets met wandelen te maken, maar het betekent wel dat de nieuwe 1e jaars massaal naar Utrecht komen. Het nieuws staat bol van de NS actie dat er voor de kamerzoekende studenten een heuse camping op station Utrecht Centraal is ingericht. Dus nieuwsgierig kijk ik rond op het nog vrijwel lege

station.

De glamping blijkt één hoog achter een bewaker verstopt te zijn. Ze persoonlijk toewensen dat ze snel een kamer vinden zit er dus niet in.

Op station Groningen kan je via de nieuwe ondergrondse doorsteek naar de Arriva trein richting Eemshaven. Volgens de routeplanner haal je die niet, maar in het vernieuwde station

is dat geen enkel probleem. Het is heel druk in de trein. Waarschijnlijk toeristen die naar het Duitse Waddeneiland Borkum gaan. Eemshaven zelf lijkt niets anders te bieden dan “je kan naar wat boten kijken”.

Verder geen details, want ik stap alleen uit in Uithuizen. Weinig opvallende plaats, of het zou het museumkasteel Menkemaborg moeten zijn aan de rand van de plaats. Ik bewonder het vanaf de toegangspoort, te vroeg voor sightseeing. Dat “te vroeg” wordt ingegeven door het gegeven dat ik voor 4 uur terug moet zijn om goedkoop te reizen en vanwege de aankondiging dat het een tropendag wordt. Voor dat laatste wil je toch de meeste kilometers in de koele uren maken. Het is vandaag code geel. Kim belt om te vertellen dat ik daarom hartstikke gek ben als ik ga lopen.

Daarmee komt de aloude vraag wanneer je wel en wanneer niet gaat lopen naar boven. Het is aardig omdat voor vandaag eens op een rijtje te zetten.

- ☞ De 35°C is te heet, maar hier onder de waddenkust is het een graad of 7 koeler en er is een klein beetje wind.
- ☞ We gebruikte tijdens vakanties in Zuid-Europa altijd de kreet “*een Spanjaard loopt altijd in de schaduw*”. Nu zijn er maar een paar plekken vandaag waarbij dat ernstig speelt, maar ik maak er vandaag waar mogelijk gebruik van.
- ☞ Een behoorlijke hoed en een lange, lichte en dunne broek beschermen tegen de zon.
- ☞ Er gaat < 1 liter water mee.

Hiermee gewapend is het passeren van Oldenzijl en Paapstil een eitje, evenals het voorbijgaan aan enorme aardappelvelden. En er staat meer in dit overwegende landbouwgebied waar ook al van alles geoogst wordt.

echt veel werk in wil steken. Feitelijk is dit de eerste keer dat er iemand beweegt als ik het rustpunt binnenloop. Het blijkt een mooie stop voor het verder aanvullen van vocht en brandstof. Bovendien stopt er een boerenechtpaar uit Zutphen, waarmee het aardig babbelen is.

Groningers onderweg zijn uiterst vriendelijk, maar bijgaand gedicht in hun streektaal is toch een waarschuwing 😊.

Rond de middag kom ik bij “t Zand”. Grappig om dat dit ook het deel van Zuilen was waar familie van me heeft gewoond. Het valt echter niet te ontkennen dat hier wat serieuze is gebouwd. Er is ook een “Rustpunt”. Die zie je overal en mijn ervaring is ronduit slecht. Overal lijkt het een vorm van bijverdienste waar niemand

De tocht gaat door het aardbevingsgebied, als is daar weinig van te zien. Ook sporen van de gaswinning worden door de gids gemeld en jawel, het klopt. Verder is het niet heel spannend, al is een buizerd die vlak voor me land leuk en is bij een dode mol

goed te zien hoe geweldig de graafpoten zijn. Maar verder: je passeert Lutjerijp, Arwerd, Nijenklooster en Wierhuizen waarbij je niet veel meer ziet dan tarwe en nog meer aardappelvelden. Ook al slaag ik er in een bordje met

“Arwerd” vast te leggen: meer dan wat indrukwekkende

boerderijen zie je niet. En toch is het een leuke wandeling, maar wel in de wetenschap dat je het niemand uit kan leggen. Tjamsweer stelt meer voor, maar het is dan ook vastgegroeid aan Appingedam. Het is onduidelijk hoe je hier doorheen komt, maar ik leer in ieder geval dat als je vlak naast de provinciale weg loopt iedereen naar je toetert.

Ook het kerkje van Tjamsweer lijkt geen omweg waard en dus wordt het tempo verhoogd om de

trein van Appingedam naar Groningen voor vier uur te halen. Dat lukt, maar bij het begin van de volgende etappe moet ik toch kijken of er iets aardigs aan het plaatsje te ontdekken is.

APPINGEDAM-TERMUNTERZIJL, 9 JULI '26

Kustpad wandelen is bijna een jaar geleden. De laatste drie etappes waren gepland en het hotel was geboekt toen de hemel naar beneden kwam. Nu is dat laatste al de grootste angst van de Galliërs dus voldoende reden om nu pas een nieuwe poging te doen, na maandenlange training aan de hand van de “75 leuke wandelingen” van Wandelnet.

Want eerlijk is eerlijk ik ben niet van Sluis naar Appingedam gelopen om het daar op te geven.

Zo verdwijn ik bij witte wieven en

een opkomende zon voor 6 uur in het stoppertje naar Utrecht, om van daar uren uit te slapen tot in Groningen waar de laatste trein naar de ommelanden kan beginnen.

De vorige etappe eindigde met een sprint naar het station in Appingedam. Nu eens kijken of de plaats echt bestaat☺

Het antwoord is complex. Je stapt uit op station Appingedam en dat lijkt een bevestiging. Mooie huizen, brede straten, maar ook een bord “Delfzijl” met als onderschrift “Gemeente Eemsdelta”.

Daarbij kom je al snel langs een bord Farmsum. Kortom alles is hier aan elkaar vastgegroeid. Eventuele gaten zijn opgevuld met industrie en/of havens.

Bij de Waddenzee is de aquariumbunker “MuzeeAquarium”. Ooit heb ik er NOB instructeurs een cursus ow-biologie gegeven. Entree met de museumjaarkaart, dus leuk om

even te doen en gelijk langs een toilet te gaan. De collectie krijgt een eigen pagina. Verder is het centrum van de stad heel aardig. Het is een oude vestigingsstad. De muren zijn goeddeels gesloopt, maar de vorm met de oude stadsgracht is nog goed herkenbaar met veel groen. In Delfzijl speelde ook het eerste deel

van de Maigret detectives. Hij wordt geëerd met een beeld in het park waar hij staat met zijn klassieke bolhoed. Het is niet het enige beeld. Er is ook een beeld van een hongerende vrouw op een zeemijn. Als het doel was de vrouw zo afschuwelijk mogelijk neer te zetten dan is het gelukt. Maar ik vind dit drama lelijk.

De lunch (berenklauw met saté) eet ik in het plaatselijke cafetaria. De locals herkennen me als Hollander, dus ik krijg geen boe of bah. Maar er hangen leuke bordjes aan de muur die goed passen bij het gedrag van deze

Groningers, waardoor ik me toch wel amuseer.

Een derde beeld is een zittende man bij de stadspoort een man in een scootmobiel spreekt me aan. Hij is zijn bril vergeten en wil graag het hoe en wat van het beeld weten. Het duurt even voor ik doorheb dat de omschrijving in plat Gronings (*De Bootwaarker, eem poestn*) is maar dan

kunnen we er ook volop van genieten.

Tijdens andere tochten is inmiddels de “Wandel Weer” foto ontstaan. Het is aardig om zo op de valreep er nog twee in dit verhaal op te nemen. Uiteraard met, om te beginnen de bootwerker.

Hierna is het nog een stuk over de zee dijk en haven en daarna in rechte lijn de stad uit.

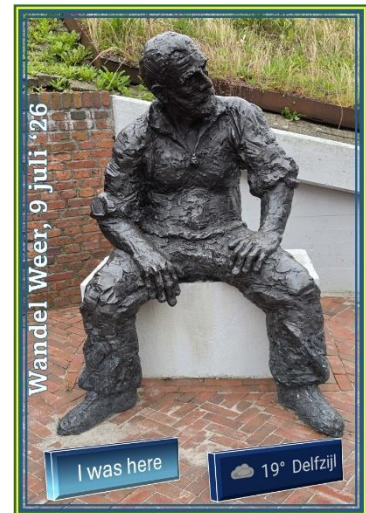
Meeuwen en ganzen zijn er in overvloed, maar als je oplet is er wel meer, zoals hazen,

scholeksters en roofvogels. Een torenvalk laat zich zelfs fotograferen (ja, zonder telelens).

Tijdens het lange stuk dat volgt is het boeiend om te zien hoeveel industrie er is, een vooral hoe vaak ze uitdragen dat ze duurzaam zijn. Voor het kort houden van het gras tussen al

deze pijpen en industriële bouw worden goedkope arbeidskrachten ingezet 😊

Uiteindelijk kom je na een niet heel uitdagende tocht bij het voormalige dorp Weiwerd, een wierde dorp. Men had de grond nodig voor industrie dus werd het opgeheven. Ver van den Haag, en zelfs van de provinciehoofdstad. Het protest was is weinigen opgevallen. Nu is een wierde gewoon een terp die niet in Friesland ligt, maar het werd al sinds het begin van de jaartelling bewoond. Het opheffen ging dus niet zomaar, ze zijn er vanaf 1969 stelselmatig mee bezig geweest, tot in 2018 de oude school in de fik werd gestoken.

Daarna is het Karspelpad hersteld, met leuke heggetjes die mooi worden gesnoeid. Een oplossing voor het snoeien, dat hierdoor ontstaat, lijkt nog niet gevonden. De

tocht stelt voor alle paadjes van dit voormalig radiare dorp te lopen, maar na een worsteling met de takken op het pad geloof ik het wel. Langs de oude begraafplaats wandel ik verder richting Ooterdum. Daarbij passeer je dit aardige silhouet.

Daar valt meer aan te kijken dan aan Ooterdum. Voor die plaats geldt hetzelfde als voor Weiwerd. Het is ten onrechte opgeheven, maar hier is ook direct de zeedijk versterkt. Dat is over de begraafplaats heen gedaan, waarna de grafstenen in de dijk zijn terug geplaatst.

Om de voormalig bewoners toch nog iets te geven is er een mooi bronzen beeld in de van een hand te midden van de stenen geplaatst.

En die is gejat.

Er staat wel een nieuwe, met een bord dat aangeeft dat deze van kunststof is. En nu maar hopen dat niemand zijn nieuwe plasticcontainer wil testen 😊

Naast de begraafdijs staat een oude AMWB paddenstoel met de veheugende mededeling dat het nog 2,7 kilometer naar de eindbestemming is. Officieel over de dijk, maar door hekjes, en omdat ze de dijk niet hebben gemaaid, besluit ik dat ik zo al sportief genoeg ben en loop onderlangs de dijk naar de eindbestemming.

Inmiddels heb ik geleerd dat “zijl”

Gronings voor sluis is. Omdat ik ook in Delfzijl grote sluisen heb gezien lijkt dit aannemelijk.

Termunterzijl is maar een klein dorp, maar het ziet er mooi uit.

In zo’n gat verwacht je geen goed hotel, maar niets is minder waar. Mooie kamer, fantastische keuken, de dag wordt hier uitstekend afgesloten.

Even jammer dat ik de wekker

verkeerd instel, waardoor het vertrek de volgende dag, na een uitstekend ontbijt, een uur later begint.

Maar het lijkt zomaar te gaan

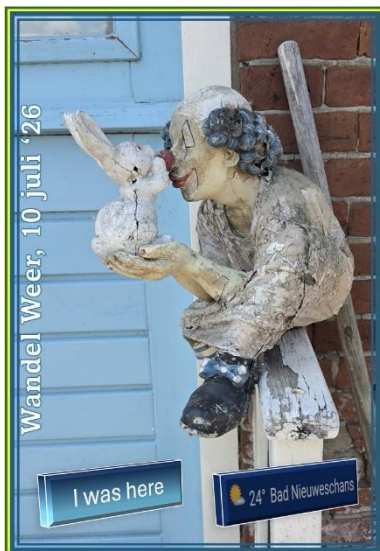
lukken: morgen de laatste etappe van het kustpad!

Vandaag moet het gebeuren: de laatste dag van het Kustpad avontuur. Door een wekkerfoutje een uur te laat, maar toch. Verder geldt dat de voorspelling dat de mussen van het dak zullen vallen, er een code rood aan komt, er reële kans op

zonnesteek en -brand is. Verder is het wel mooi weer en troost ik me met de gedachte dat deze wandeling ver van Zuid-Limburg is verwijderd.

Vanuit het dorp sta je zo in Termunten. Daar staat de 13^e eeuwse Ursuskerk. Niet de eerste oude kerk in dit verhaal, maar hoewel klein, is dit toch wel een prachtig exemplaar.

Vandaag ben je zelden ver van het water vandaan. In Termunten begint dat al met langs de kant het Groningse broertje van Manneken Pis (Kirreltje Mieg?)

Na dat culturele hoogtepunt gaat het langs de Dollard kwelders richting eindbestemming. Eerst nog langs het voorlichtingscentrum van dit natuurgebied, dat nu nog ernstig dicht is.

Dat gebied wordt wat ontsiert door de bunkerresten van WOII, maar als je eenmaal op/bij de Breebaartdijk loopt wordt het snel beter. Om je heen zie je overal windmolens, en aan de Duitse kant van de Dollard wat industrie, maar verder is het genieten van de flora en fauna.

Om met het laatste te beginnen: bij de voorbereiding las ik enthousiaste verhalen over de zeehonden op de Wandelnet site. Ik ging er blind van uit dat die met de rest van het noorden aan de zomervakantie waren begonnen. Niets blijkt minder waar.

Om ze niet te verstoren is een mooie schutting met kijkgaten bij hun favoriete “hang-out” geplaatst. Het levert een reeks spectaculaire foto’s op.

Even verderop is het weer raak. Binnendijks is een gebied met enorme vogelpopulaties. Waardoor ze werden verstoord kon ik niet zien, maar ineens was de lucht gevuld met meeuwen, scholeksters en vooral lepelaars.

Daarna is het vele kilometers de polder Breebaart aflopen. Daarbij roep ik met grote regelmaat Femke Bol aan, maar dat helpt niet. Want wat is er aan de hand? De polder is verdeeld in stroken van 500 meter (toch handig die kilometer paaltjes). Die stroken worden gescheiden door hekken en een enkele maal door een wildrooster. In vrijwel alle gevallen gaat het daarbij om een dubbele rij hekken.

Het is gebruikelijk dat er dan overstap punten zijn.

Dat concept heeft deze uithoek nog niet gehaald. Soms, zoals op de foto, zijn er wat diagonale of horizontale spijlen, zodat je er met wat klimwerk over heen komt, maar vaker is het een kwestie van omhoog hijsen en je er overheen laten donderen.

Ik ben dan ook net verbaast dat het aantal mederecreanten zich gedurende 15 kilometer beperkt tot

5. Allemaal fietsers, vandaag geen medewandelaar gezien. En dat is jammer, want, los van de onverwachte en ongewenste acrobatiek, het is een prachtstuk kweldernatuur waar je langs loopt.

Daarbij staan de hekken er ook niet voor niets.

Zoals altijd op de dijken van de noordelijke provincies barst het van de schapen, daarnaast worden er hier ook nog koeien in de kwelder losgelaten.

Wat de flora betreft, en hier komt mijn biologenhart weer naar boven, het is een typisch zilte vegetatie die de laatste fotopagina van dit verhaal krijgt.

Ter hoogte van Hongerige Wolf wordt de dijk verlaten en gaat het landinwaarts naar Kostverloren.

Hongerige Wolf klinkt sensationeel, maar het is een kunstwerk van oude buizen.

Het stuk naar Kostverloren is kaal en heet, en de vakantiegangers, inclusief campers en sleurhutten, komen op gang.

Bij Kostverloren is de splitsing naar Nieuw Beertha en Drieborg. De eerste plaats is verder onvermeld. Drieborg belooft een restaurant.

Dit blijkt Cafetaria Noorderlicht. Buiten hangt veel reclame voor de Oktoberfesten.

Binnen is het donker, maar de deur is los, dus ik ga maar eens op onderzoek. Na een roep van mij komt er iemand aan schommelen.

In de keuken worden BBQ's voorbereid, maar ik kan wel een greentea krijgen en desgewenst bijvullen. We praten wat en als ik wil afrekenen wordt me verteld dat het verder goed is zo. Met een goed gevoel over Groningen vertrek ik naar het eindpunt.

Net voor het station loop je door Oudezijl. Wat dus de oude sluis van Nieuwerschans dat

sinds de lagere school een Bad voor de naam heeft gezet. Misschien vanwege de grens met Duitsland.

In de plaats staat dit huis. Het is het zoveelste met scheuren en verzakkingen. Is dit de aardbevingschade? Mogelijk deze niet, maar er is onderweg goed te zien geweest dat er veel schade is en dat er veel hersteld wordt.

Verder skip ik het rondje door de plaats. Mogelijk later nog

eens, nu is het te heet. Tevreden stap ik in de trein, ook al duurt dat maar even.

Want nu het woord herstel toch is gevallen: de NS werkt ook aan het spoor. Daarom worden we in Hoogeveen overgeheveld in de bus naar Zwolle, dus dat lijkt een slechte afloop van een lange tocht.

In praktijk valt het mee en is alles goed

geregeld.

En zo komt na ruim drie jaar een eind aan het pad langs de rand van het land. Oké niet de afsluitdijk, die wordt ook gerepareerd.

Op de terugweg blijkt de cirkel van het verhaal rond. Net als bij de start zijn er werkzaamheden aan het spoor en mag iedereen met de bus van Hoogeveen naar Zwolle.

Op het station in Utrecht gaat het nog een stap verder. Je kan er Zeeuwse mosselen proberen.

Dichter bij de start van dit avontuur in 2022 kan je eigenlijk niet komen.

Met 646 km volgens het pad en 812 km op de teller is het mooi geweest. Heel mooi. Zo mooi dat we nog even door gaan met LAW en SP, maar met andere avonturen. Het WaddenWandelen is inmiddels gestart!

BIJLAGEN

ROUTE EN AFSTANDEN

De volledige gelopen route, op basis van GPX.

Deel 3		
1	Zurich - Harlingen	13
2	Harlingen - Oosterbierum	17,6
3	Oosterbierum - Sint Jacobparochie	13,2
4	Sint Jacobparochie - Ferwert	18,5
5	Ferwert - Ternaard	18
6	Ternaard - Lauwersoog	15,2
7	Lauwersoog - Niekerk	20
8	Niekerk - Baflo	19,4
9	Baflo - Doodstil	24,3
10	Doodstil - Appingendam	22,8
11	Appingendam - Termuntzijl	19,7
12	Termuntzijl - Kostverloren	9,7
13	Kostverloren - Nieuweschans	
Totalen in KM		229,4
Nog te lopen LAW 5.3		-2,4
= dubbele etappe		
%		101,0

LINKS

- [Nederlands Kustpad 5.3](#) van Wandelnet
- Nederlands Kustpad volgens [Wikipedia](#)
- [Pieterpad](#) volgens Wikipedia
- [Klompenpaden](#), de site
- [Wandelnet](#), de site
- [Fries-Groningskustpad](#)
- Wandelen en [overnachten](#).

